

УДК 364-787.22-053.9:314.151.3(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.1.9>**Марія ЖІНЧИН**

аспірантка, Національний університет «Львівська політехніка», вул. Степана Бандери, 12, м. Львів, Україна, 79013

ORCID: 0009-0000-2894-6875

Бібліографічний опис статті: Жінчин, М. (2025). Внутрішньо переміщені особи похилого віку: приклади організаційної підтримки. *Ввічливість. Humanitas*, 1, 56–63. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.1.9>

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ ПОХИЛОГО ВІКУ: ПРИКЛАДИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ

Стаття присвячена аналізу організаційної підтримки внутрішньо переміщених осіб похилого віку в Україні, висвітлюючи приклади допомоги, яку надають державні, благодійні та громадські організації. З огляду на складні умови, спричинені війною та кризовими ситуаціями, люди похилого віку є однією з найбільш уразливих соціальних груп, що потребують комплексної допомоги. У статті висвітлюються основні труднощі, з якими вони стикаються, зокрема фізичні обмеження, погіршення здоров'я, психологічні травми, ізоляція та фінансові проблеми.

У статті описано діяльність деяких організацій, зокрема, таких як «Карітас України», Український Червоний Хрест, благодійні ініціативи «Старість на радість» та «Starenki». Особливу увагу приділено їхнім програмам, спрямованим на забезпечення медичної допомоги, організацію дозвілля, надання соціально-побутових послуг. Проаналізовано законодавчі ініціативи, зокрема Закон України «Про соціальні послуги» та положення про будинки-інтернати, які регламентують надання допомоги людям похилого віку.

Наукова новизна матеріалів полягає у висвітленні актуального досвіду підтримки осіб похилого віку в умовах внутрішнього переміщення та пропозиціях щодо адаптації таких підходів у діяльність геріатричних закладів і територіальних громад. Запропоновано, зокрема, організацію мобільних медичних бригад, впровадження програм цікавого дозвілля, а також надання продуктових наборів і засобів гігієни для людей похилого віку в територіальних громадах і геріатричних закладах, оскільки інтеграція зазначених заходів у діяльність державних і громадських установ сприятиме підвищенню якості життя людей похилого віку, їхній соціальній активності та психологічному благополуччю. Перспективи подальших досліджень включають аналіз ефективності існуючих програм підтримки, адаптацію міжнародного досвіду до українських умов та розробку нових підходів для полегшення доступу до соціальних і медичних послуг.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, люди похилого віку, соціальна підтримка, геріатричні заклади, територіальні громади, благодійні організації.

Mariia ZHINCHYN

PhD Student, Lviv Polytechnic National University, 12 Stepan Bandera str., Lviv, Ukraine, 79013

ORCID: 0009-0000-2894-6875

To cite this article: Zhinchyn, M. (2025). Vnutrishno peremishcheni osoby pokhyloho viku: pryklady orhanizatsiynoyi pidtrymky [Internally displaced elderly persons: examples of organizational support]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 1, 56–63. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.1.9>

INTERNALLY DISPLACED ELDERLY PEOPLE: EXAMPLES OF ORGANIZATIONAL SUPPORT

The article is dedicated to analyzing of organizational support for internally displaced elderly people in Ukraine, highlighting examples of assistance provided by governmental, charitable, and community organizations. Given the challenging conditions caused by war and crises, elderly individuals represent one of the most vulnerable social groups requiring comprehensive support. The article addresses the primary difficulties they face, including physical limitations, deteriorating health, psychological trauma, isolation, and financial problems.

The activities of organizations such as Caritas Ukraine, the Ukrainian Red Cross, and charitable initiatives like «Starenki» and «Starist na Radist» are described. Special attention is paid to their programs aimed at providing medical assistance, organizing leisure activities, and delivering social and domestic services. Legislative initiatives, including the Law of Ukraine «About Social Services» and regulations on residential homes, which govern the provision of aid to elderly individuals, are also analyzed.

The scientific novelty of the material lies in presenting the current experience of supporting elderly individuals under conditions of internal displacement and proposing the adaptation of such approaches in the operations of geriatric institutions and territorial communities. Suggestions include organizing mobile medical teams, implementing engaging leisure programs, and providing food packages and hygiene products for elderly individuals in territorial communities and geriatric institutions. Integrating these measures into the activities of state and community institutions will contribute to improving the quality of life, social activity, and psychological well-being of the elderly.

The prospects for further research include analyzing the effectiveness of existing support programs, adapting international practices to Ukrainian conditions, and developing new approaches to facilitate access to social and medical services.

Key words: internally displaced persons, elderly people, social support, geriatric institutions, territorial communities, charitable organizations.

Актуальність проблеми. Внутрішньо переміщені особи похилого віку є однією з найбільш уразливих категорій населення, які потребують особливої уваги та підтримки. В умовах війни або інших кризових ситуацій ці люди стикаються з численними труднощами, пов'язаними з фізичними обмеженнями та психологічними травмами, тому їхні потреби в медичній допомозі, соціальній підтримці та адаптації до нових умов життя є надзвичайно актуальними. У цьому контексті важливо, щоб об'єднані територіальні громади (ОТГ) створювали можливості для соціалізації та соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб похилого віку. Це може включати організацію культурних заходів, програм дозвілля, психологічної підтримки, мобільних медичних послуг і надання матеріальної допомоги. Розробка й впровадження таких ініціатив сприятиме покращенню якості життя цих людей, їхній інтеграції в громаду та підвищенню рівня соціальної згуртованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняному науковому дискурсі дослідженню питань соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб похилого віку приділяється значна увага. Окремі аспекти вивчали такі дослідники, як Коленіченко Т. (фізіологічні, психологічні та соціальні зміни у людей похилого віку), Рябошапка О. (соціальна незахищеність, самотність і потреба в інтеграції), Тополь О. (залучення до активної діяльності як засіб соціалізації), Каркач А., Кравченко О., Семигіна Т. (психофізіологічні особливості літніх людей та їхні виклики), Лях Т., Кузнецов М. (важливість соціальної взаємодії для літніх людей у кризових умовах). Значний внесок у практичну підтримку роблять благодійні фонди й ініціативи, такі як «Карітас України», «Життєлюб», «Старенькі», «Let's Help», «Старість на радість», «Добрі серця небайдужих»

і проєкт «Мій телефонний друг», які зосереджуються на матеріальній допомозі, психологічній підтримці та організації дозвілля. Однак у багатьох громадах відсутня така практична підтримка, яку забезпечують ці благодійні організації, що створює додаткові труднощі для інтеграції літніх ВПО та забезпечення їхніх базових потреб.

У цьому контексті громадам доцільно запроваджувати ініціативи, подібні до тих, що реалізуються вищезазначеними фондами, аби підвищити рівень соціальної згуртованості, покращити умови життя та забезпечити доступ до необхідних послуг для літніх людей.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз прикладів діяльності деяких благодійних фондів та ініціатив, спрямованих на матеріальну допомогу, психологічну підтримку та організацію дозвілля для внутрішньо переміщених осіб похилого віку, обґрунтування важливості підтримки цієї категорії населення, а також надання рекомендацій для впровадження ефективних практик допомоги в об'єднаних територіальних громадах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з класифікацією Всесвітньої організації охорони здоров'я, до категорії людей похилого віку належать особи віком старше 60 років: 60–75 років – похилий вік; 75–90 років – старечий вік; особи які досягли 90 років – довгожителі (Визначення віку, з якого особа може вважатися особою похилого віку: огляд міжнародного досвіду, 2018).

Особи похилого віку – це люди, які досягли 60 років (період виходу на пенсію), а також людей, яким залишилося до досягнення пенсійного віку не більше як півтора року («Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», 2024).

Коленіченко Т. вважає, що людина похилого віку – це «особистість, яка пройшла періоди

розвитку та знаходиться на завершальному етапі свого життя, коли відбуваються зміни на фізіологічному, психологічному та соціальному рівнях» (Коленіченко, 2010).

Рябошапка О. зазначає, що «сьогодні в нашій країні люди похилого віку є найбільш соціально незахищеною групою населення. Виходячи на пенсію, людина стає суспільно пасивною, обмежуючи власний життєвий простір лише домівкою. Окрім того, з'являються численні фізіологічні зміни, хвороби, посилюються переживання, почуття самотності та непотрібності. Таким чином, людина похилого віку є більш уразлива і потребує посиленої уваги та допомоги. Тому актуальності набуває соціальна робота з людьми похилого віку або, як їх ще називають, «людьми пізньої дорослості». Представники старшого покоління сприймаються на міжнародному рівні як потужний позитивний фактор, а не як баласт. Ситуація усвідомлення світом активного процесу старіння населення та прагнення надати допомогу людям похилого віку дасть змогу зробити їх активними членами суспільства» (Рябошапка, 2022).

Тополь О. звертає увагу на можливість залучення людей похилого віку до діяльності у різних сферах: професійної, волонтерської, культурної, що сприятиме корисному проведенню часу, розвитку, знайомству з іншими людьми. Дослідниця відзначає, що «соціальна робота з людьми похилого віку може реалізовуватись за допомогою наступних форм: організація секцій за інтересами (садівництво, медицина, колекціонування, кулінарія, екскурсійний туризм, спорт та ігри тощо); надання юридичних, медичних і психологічних консультацій; проведення різноманітних культурних заходів (лекції, бесіди, зустрічі, виставки, концерти); художня творчість (образотворча, музична, пісенна, поетична, танцювальна); робота з книжковим фондом і періодичними виданнями; екскурсійно-туристичні походи та ін.» (Тополь, 2015).

Деякі науковці, зокрема, Каркач А., Кравченко О., Семигіна Т. розглядають психофізіологічні особливості людей похилого віку та проблеми, з якими вони можуть стикатися: обмеження фізичних функцій, погіршення фізичного здоров'я та психологічного стану (Каркач, Кравченко, & Семигіна, 2022).

Лях Т. і Кузнєцов М. відзначають, що «люди похилого віку потребують спілкування, соці-

альної комунікації, розуміння задля обговорення власних потреб та вирішення проблемних питань», а також наголошує, що «люди похилого віку є найбільш вразливою групою населення у період воєнного часу (Лях & Кузнєцов, 2024).

Найбільш вразливим групам населення, які через бойові дії опинилися у важких життєвих ситуаціях, надаються окремі спеціалізовані соціальні послуги: надання притулків, підтриманого проживання, стаціонарного догляду, соціальної адаптації (Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, 2024). Згідно з Законом України «Про соціальні послуги», люди похилого віку можуть скористатися такими видами соціальних послуг: прості соціальні послуги, що не передбачають надання постійної або систематичної комплексної допомоги (інформування, консультування, посередництво, надання притулку, представництво інтересів тощо); комплексні соціальні послуги, що передбачають узгоджені дії фахівців з надання постійної або систематичної комплексної допомоги (догляд, виховання, спільне проживання, соціальний супровід, кризове втручання, підтримане проживання, соціальна адаптація, соціальна інтеграція та реінтеграція тощо); комплексні спеціалізовані соціальні послуги, що надаються певній категорії отримувачів соціальних послуг (ВІЛ-інфікованим особам, особам із залежністю від психотропних речовин, особам, які постраждали від торгівлі людьми, біженцям, особам із психічними розладами та іншим); допоміжні соціальні послуги, що надаються у вигляді натуральної допомоги (продукти харчування, предмети і засоби особистої гігієни, санітарно-гігієнічні засоби для прибирання, засоби догляду, одяг, взуття та інші предмети першої необхідності, організація харчування, забезпечення паливом тощо) та технічних послуг (транспортні послуги, переклад жестовою мовою тощо) («Про соціальні послуги», 2024).

Згідно з «Типовим положенням про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю», будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю є стаціонарним інтернатним закладом соціального захисту, що утворюється для цілодобового проживання (перебування) та догляду за громадянами похилого віку та особами, які за станом здоров'я потребують стороннього догляду, соціально-побутового, медичного обслуговування, соціальних послуг і комплексу реабі-

літаційних заходів («Типове положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю», 2020).

В такі геріатричні пансіонати для громадян похилого віку, які потребують стороннього догляду або підтримки в проживанні, можуть поселятися внутрішньо переміщені особи похилого віку, якщо у них немає інших варіантів відповідного житла.

До основних потреб внутрішньо переміщених осіб похилого віку можна віднести: житло, при чому важливо забезпечити такі умови проживання, які б відповідали їхнім фізичним потребам, включаючи доступ до медичних закладів, наявність належних санітарних умов та тепла в холодну пору року; медичну допомогу, оскільки похилий вік часто супроводжується хронічними захворюваннями та фізичними обмеженнями, тому внутрішньо переміщені особи похилого віку можуть потребувати регулярного медичного огляду, доступу до ліків і можливості отримувати спеціалізовану медичну допомогу; психологічну підтримку та консультації психолога, адже втрата дому, зміна звичного оточення можуть призводити до депресії, тривожності та інших психологічних проблем; соціальну інтеграцію, створення умов для їх залучення до місцевих громадських заходів, занять за інтересами, зустрічей з іншими людьми похилого віку, щоб вони могли підтримувати соціальні контакти; фінансову підтримку, тому що багато людей залишаються без фінансових ресурсів, що ускладнює їхнє життя, а пенсії, соціальні виплати або матеріальна допомога від держави та благодійних організацій є необхідними для забезпечення їхніх базових потреб; доступ до інформації – новин, можливостей для отримання різних видів допомоги та підтримки, зокрема, через радіо, газети, номери телефонів конкретних установ та організацій.

Забезпечення потреб у житлі внутрішньо переміщених осіб похилого віку може бути вирішено поселенням людей у прихистки або у геріатричні пансіонати для громадян похилого віку, які потребують стороннього догляду або підтримки в проживанні.

Організація мобільних медичних команд, які можуть надавати базову медичну допомогу в місцях проживання внутрішньо переміщених осіб, особливо людям похилого віку, є ефектив-

ним рішенням, зокрема, важливим для тих, хто має обмежені можливості пересування. Прикладом такої мобільної медичної команди можуть бути мобільні медичні бригади Українського Червоного Хреста – унікальні підрозділи професіоналів, які роблять медико-діагностичну допомогу доступною для населення, яке постраждало від збройного конфлікту і знаходиться в населених пунктах із обмеженим доступом до медичних послуг. Зокрема лікарі та медсестри бригади здійснюють такі терапевтичні обстеження: вимірювання артеріального тиску, рівня глюкози в крові, рівня сатурації крові киснем. Також за потреби лікар надає первинну медичну допомогу пацієнтам на місці або перенаправляє їх для спеціалізованої консультації до профільних фахівців (Мобільні медичні бригади, 2024).

Якщо люди похилого віку мають власне житло, вони можуть скористатися соціальною послугою догляду вдома – це комплексна соціальна послуга, яку надають за місцем проживання. Вона полягає у допомозі людям, які повністю або частково не можуть себе самостійно обслуговувати та потребують постійної сторонньої допомоги. Допомагають, зокрема, у веденні домашнього господарства; у самообслуговуванні; при пересуванні у побутових умовах (по квартирі); взаємодіяти з іншими фахівцями та службами; в оформленні документів, внесення платежів; в отриманні безоплатної правничої допомоги (Державний стандарт догляду вдома, 2013).

Подати заяву на отримання послуги догляду вдома можна у відповідному центрі надання соціальних послуг, або онлайн на сайті електронного кабінету соціальних послуг (Електронний кабінет соціальних послуг, 2024).

Прикладом допомоги вдома людям похилого віку може бути «Домашня опіка» – напрямок діяльності Карітасу України, спрямований на надання адресної соціальної, психологічної та побутової підтримки літнім самотнім людям, які відносяться до соціально-незахищених верстви населення. Надання соціальних послуг бенефіціарам супроводжується інформаційними консультаціями для членів родин а також послугами з випозичання реабілітаційного обладнання для догляду. В рамках «Домашньої опіки» надають такі послуги: гігієна тіла та забезпечення відповідними засобами; гігієнічні процедури; перенесення; заміна постільної білизни; навчання

навичкам самообслуговування; виклик лікаря, придбання ліків за рекомендаціями та рецептом лікаря; супровід до соціальних та медичних закладів; побутовий супровід (прибирання, прання, прасування, допомога у приготуванні їжі); безкоштовна оренда допоміжного реабілітаційного обладнання (протипролежневі матрац і подушка, туалетне крісло, інвалідний візок, милиці, чотирихопorna палиця); організація дозвілля – спілкування, читання книжок, прогулянки; духовний супровід (за потреби). Такі послуги можуть бути надані також внутрішньо переміщеним особам похилого віку (Карітас України, 2024).

Соціальні помічники Українського Червоного Хреста здійснюють догляд вдома одиноких або умовно одиноких людей похилого віку, які потребують сторонньої допомоги. Зокрема, вони надають допомогу у побутових справах (прибирання оселі, приготування їжі, заміна постільної білизни), допомагають вирішувати соціальні питання (супровід до лікаря; закупівля та доставка продуктів харчування, води та інших базових товарів; допомога в оплаті комунальних послуг; прогулянки тощо), надають гігієнічні послуги; емоційно підтримують (Товариство Червоного Хреста України, 2024).

Такою допомогою можуть скористатися також внутрішньо переміщені особи похилого віку.

Організація культурних заходів, майстер-класів, тренінгів сприятиме інтеграції внутрішньо переміщених осіб похилого віку в нові громади. Такі програми можуть реалізовуватися через благодійні, громадські організації та соціальні служби. Доцільно відзначити діяльність ГО «Старість на радість», яка проводить різні заходи для цікавого дозвілля та розвитку талантів людей похилого віку, щороку організовує святкування Великодня, дня св. Миколая (Благодійний проект «Старість на радість», 2024).

БФ «Старенькі» надає самотнім людям похилого віку у складних життєвих обставинах, які стоять на обліку у державних Територіальних центрах надання соціальних послуг та у підрозділах партнерського міжнародного благодійного фонду Карітас України, різні набори допомоги: продуктовий, господарський, теплий набори та засоби особистої гігієни, адвокацію (відстоювання прав та інтересів людей старшого віку) (Starenki, 2024).

Благодійний фонд «Let's Help» надає адресну допомогу літнім людям, доставляючи їм про-

дукти харчування, засоби гігієни, побутову хімію; також реалізовує різноманітні проекти для підтримки людей похилого віку. Зокрема, у межах ініціативи «Подаруй окуляри» команда приїжджає до пансіонатів, де лікарі-офтальмологи на сучасному обладнанні проводять ретельний огляд мешканців. Після обстеження для стареньких закупають нові окуляри, які передають їм безкоштовно. Крім того, проводяться освітні заняття в рамках «Університету третього віку «Протон» – навчально-соціального проекту, спрямованого на розвиток і підтримку літніх людей (Благодійний фонд «Let's Help», 2024).

Благодійний фонд «Життєлюб» надає гарячі обіди літнім людям, можливості професійного навчання та працевлаштування для людей віком від 50 років. Також фонд «Життєлюб» відкрив «Простір Життєлюб» – місце, де люди похилого віку можуть безкоштовно займатися спортом і танцями, відвідувати лекції та майстер-класи, отримувати психологічну підтримку (Благодійний фонд «Життєлюб», 2024).

Благодійний фонд «Добрі серця небайдужих» забезпечує самотніх літніх людей продуктами наборами, засобами особистої гігієни, ліками, психологічною підтримкою, допомогою по хатніх справах, приготуванням їжі тощо (Благодійний фонд «Добрі серця небайдужих», 2024).

Проект «Мій телефонний друг» – всеукраїнський проект дружньої підтримки людей, що опинилися на самоті. Волонтери підтримують людей розмовами по телефону, завдяки спілкуванню люди похилого віку мають можливість відчутти турботу, отримують інформацію з важливих для них тем і легше переживають складні життєві ситуації (UNICEF, 2024).

Важливо забезпечити доступ до інформації внутрішньо переміщеним особам похилого віку щодо можливостей отримання різних послуг, допомоги та підтримки. Зокрема, забезпечити доступ до інформації можливо шляхом поширення відповідних листівок, номерів гарячих ліній, на яких можна отримати консультації щодо медичної допомоги або соціальних послуг.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, внутрішньо переміщені особи похилого віку потребують комплексної підтримки, що включає надання житла, медичну та психологічну допомогу, соціальну інтеграцію, матеріальну та фінансову підтримку. Реалізація програм, які задовольняють ці потреби,

є критично важливою для забезпечення гідних умов життя. Забезпечення належних умов для внутрішньо переміщених осіб похилого віку має бути пріоритетом для держави, громадських організацій та місцевих громад, адже це сприяє створенню більш гуманного та соціально відповідального суспільства; вчасно надана допомога і підтримка є профілактикою потрапляння в складні життєві обставини і виникнення більшої кількості проблемних ситуацій. Вищезазначені організації надають медичну допомогу та консультації, допомогу у веденні домашнього господарства, у самообслуговуванні, продуктові набори, засоби гігієни, організовують різноманітні заходи для проведення дозвілля для осіб похилого віку. Також допомогу та підтримку внутрішньо переміщені особи похилого віку можуть отримати в державних центрах надання соціальних послуг, зокрема, поселення у прихисток чи будинок-інтернатах для громадян похилого віку. На наш погляд, корисним є запозичення досвіду вищевказаних організацій для впровадження у діяльність геріатричних закладів та територіальних громад для різноманітної підтримки осіб похилого віку. Це може включати надання продуктових наборів, одягу, засобів гігієни, організацію цікавого

дозвілля та заходів для людей похилого віку, таких як майстер-класи, культурні програми, секції за інтересами (садівництво, кулінарія, художня творчість, спортивні заходи), які сприятимуть їхній соціальній активності та підтримці психологічного здоров'я. Крім того, цінним є створення умов для надання якісної медичної допомоги: регулярні огляди, мобільні медичні бригади, доступ до необхідних ліків та реабілітаційного обладнання. Інтеграція таких підходів у роботу геріатричних закладів, у громадських просторах територіальних громад сприятиме покращенню якості життя літніх людей та їхньому більш активному включенню у соціальне середовище.

Перспективи подальших досліджень, на нашу думку, полягають у вивченні потреб людей похилого віку, які стали внутрішньо переміщеними особами, аналізі ефективності програм підтримки, адаптації міжнародного досвіду та досвіду різних громадських і благодійних організацій відповідно до особливостей геріатричних закладів чи територіальних громад, дослідженнях, як полегшити доступ до послуг та розробити нові підходи для покращення їхнього життя. Використання сучасних технологій і соціальних ініціатив може значно допомогти в цьому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Благодійний проект «Старість на радість». URL: <https://www.facebook.com/staristNAradist/> (дата звернення: 20.11.2024).
2. Благодійний фонд «Let's Help». URL: <https://letshelp.com.ua/> (дата звернення: 20.11.2024).
3. Благодійний фонд «Життєлюб». URL: <https://enjoyinglife.org.ua/> (дата звернення: 20.11.2024).
4. Благодійний фонд «Добрі серця небайдужих». URL: <https://bf-dsn.com/> (дата звернення: 20.11.2024).
5. Визначення віку, з якого особа може вважатися особою похилого віку: огляд міжнародного досвіду. URL: <https://gurt.org.ua/news/informator/49852/> (дата звернення: 20.11.2024).
6. Електронний кабінет соціальних послуг. URL: <https://soc.gov.ua/welcome> (дата звернення: 20.11.2024).
7. Про соціальні послуги: Закон України від 15.11.2024 № 2671-VIII : станом на 15 листопада 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19> (дата звернення: 20.11.2024).
8. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 15.11.2024 № 1058-IV : станом на 15 листопада 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15> (дата звернення: 20.11.2024).
9. Типове положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю : Постанова Каб. Міністрів України від 02.09.2020 № 772 : станом на 2 вер. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-2020-%D0%BF> (дата звернення: 20.11.2024).
10. Карітас України. URL: <https://caritas.ua/> (дата звернення: 20.11.2024).
11. Каркач А., Кравченко О., Семигіна Т. Сучасні підходи до розуміння літніх людей як особливої соціальної групи. Соціальна робота та соціальна освіта. 2022. № 2(9). С. 77–89.
12. Коленіченко Т. Особливості адаптації людей похилого віку до умов нового соціального середовища : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.05. Київ, 2010. 25 с.
13. Лях Т., Кузнецов М. Похилий вік як фактор вразливості у період воєнного часу. Ввічливість. Humanitas. 2024. № 2. С. 80–85. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.2.12> (дата звернення: 20.11.2024).
14. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. URL: <https://minre.gov.ua/> (дата звернення: 20.11.2024).

15. Державний стандарт догляду вдома: Наказ Міністерства соціальної політики України від 13.11.2013 № 760. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1990-13> (дата звернення: 20.11.2024).
16. Мобільні медичні бригади. URL: <https://redcross.org.ua/> (дата звернення: 20.11.2024).
17. Рябошапка О. Соціальне забезпечення людей похилого віку: міжнародний досвід. *Ввічливість. Humanitas*. 2022. № 1. С. 168–173. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.1.24> (дата звернення: 20.11.2024).
18. Товариство Червоного Хреста України. URL: <https://redcross.org.ua/> (дата звернення: 20.11.2024).
19. Тополь О. Інноваційна модель соціальної роботи з людьми похилого віку. *Гілея: науковий вісник*. 2015. № 96. С. 279–283.
20. Starenki. URL: <https://starenki.com.ua/> (дата звернення: 20.11.2024).
21. UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/> (дата звернення: 20.11.2024).

REFERENCES:

1. Blagodiyniy proekt «Starist na radist» [Charitable project «Old age for joy»]. (2024). Retrieved from <https://www.facebook.com/staristNAradist/> (accessed: November 20, 2024). [in Ukrainian].
2. Blagodiyniy fond «Let's Help» [Charitable foundation «Let's Help»]. (2024). Retrieved from: <https://letshelp.com.ua/> (accessed: November 20, 2024). [in Ukrainian].
3. Blagodiyniy fond «Zhyttelyub» [Charitable foundation «Enjoying Life»]. (2024). Retrieved from: <https://enjoyinglife.org.ua/> (accessed: November 20, 2024). [in Ukrainian].
4. Blagodiyniy fond «Dobri sertsya nebayduzhykh» [Charitable foundation «Kind Hearts of the Caring»]. (2024). Retrieved from: <https://bf-dsn.com/> (accessed: November 20, 2024). [in Ukrainian].
5. Vyznachennya viku, z yakogo osoba mozhe vvažhatysya osoboyu pokhyloho viku: ohlyad mizhnarodnoho dosvidu [Definition of the age at which a person can be considered elderly: an overview of international experience]. (2018). Retrieved from: <https://gurt.org.ua/news/informator/49852/> (accessed: November 20, 2024). [in Ukrainian].
6. Elektronnyy kabinet socialnykh poslug [Electronic Cabinet of Social Services]. (2024). Retrieved from: <https://soc.gov.ua/welcome> (accessed: November 20, 2024). [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrainy «Pro sotsialni posluhy» [Law of Ukraine «About Social Services»]. (2024, November 15). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (accessed: November 20, 2024). [in Ukrainian].
8. Zakon Ukrainy «Pro zahalnoobovyazkove derzhavne pensiynne strakhuvannya» [Law of Ukraine «On Mandatory State Pension Insurance»]. (2024, November 15). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#n464> (accessed: November 20, 2024). [in Ukrainian].
9. Kabinet Ministriv Ukrainy. Typove polozhennya pro budynok-internat dlya hromadyan pokhyloho viku ta osib z invalidnistyu: Postanova vid 2 veresnya 2020 r. № 772 [Cabinet of Ministers of Ukraine. Typical Regulation on a Nursing Home for Elderly People and Persons with Disabilities: Resolution of September 2, 2020, No. 772]. (2020). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-2020-%D0%BF#Text> (accessed: November 20, 2024). [in Ukrainian].
10. Caritas Ukrainy [Caritas Ukraine]. (2024). Retrieved from <https://caritas.ua/> (accessed: November 20, 2024). [in Ukrainian].
11. Karkach, A., Kravchenko, O., & Semyhina, T. (2022). Suchasni pidkhody do rozuminnya litnikh lyudey yak osoblyvoyi sotsialnoyi hrupy [Modern approaches to understanding elderly people as a special social group]. *Sotsialna robota ta sotsialna osvita – Social Work and Social Education*, 2(9), 77–89. [in Ukrainian].
12. Kolenichenko, T.I. (2010). Osoblyvosti adaptatsiy lyudey pokhyloho viku do umov novoho sotsialnoho seredovyshcha [Features of adaptation of elderly people to new social environments] (Doctoral dissertation abstract). *Natsionalnyy pedahohichnyy universytet im. M. P. Drahomanova – National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov*, Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].
13. Lyakh, T., & Kuznetsov, M. (2024). Pokhylyy vik yak faktor vrazlyvosti u period voyennoho chasu [Elderly age as a factor of vulnerability during wartime]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 2, 80–85. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.2.12>. [in Ukrainian].
14. Ministerstvo z pytan reintegratsiyi tymchasovo okupovanykh terytoriy Ukrainy [Ministry for Reintegration of Temporarily Occupied Territories of Ukraine]. (2024). Retrieved from: <https://minre.gov.ua/> (accessed: November 20, 2024). [in Ukrainian].
15. Ministerstvo sotsialnoyi polityky Ukrainy. Derzhavnyy standart dohlyadu vdoma: Nakaz vid 13 lystopada 2013 r. № 760 [Ministry of Social Policy of Ukraine. State Standard for Home Care: Order of November 13, 2013, No. 760]. (2024). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1990-13#n188> (accessed: November 20, 2024). [in Ukrainian].
16. Mobilni medychni bryhady [Mobile medical brigades]. (2024). Retrieved from: <https://redcross.org.ua/> (accessed: November 20, 2024). [in Ukrainian].

17. Ryaboshapka, O. (2022). Sotsialne zabezpechennya lyudey pokhyloho viku: mizhnarodnyy dosvid [Social security for elderly people: international experience]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 1, 168–173. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.1.24>. [in Ukrainian].
18. Tovarystvo Chervonoho Khresta Ukrayiny [Ukrainian Red Cross Society]. (2024). Retrieved from <https://redcross.org.ua/> (accessed: November 20, 2024). [in Ukrainian].
19. Topol, O.V. (2015). Innovatsiyana model sotsialnoyi roboty z lyudmy pokhyloho viku [Innovative model of social work with elderly people]. *Hileya: Naukovyy visnyk – Hileya: Scientific Bulletin*, 96, 279–283. [in Ukrainian].
20. Starenki [Starenki]. (2024). Retrieved from <https://starenki.com.ua/> (accessed: November 20, 2024). [in Ukrainian].
21. UNICEF [UNICEF]. (2024). Retrieved from <https://www.unicef.org/ukraine/> (accessed: November 20, 2024). [in Ukrainian].